

III.

DE REKENEENHEID IN HET COMMUNISME.

a. De regeling der productie.

Bij de "marxistische verklaring van de beheersching der arbeidersklasse" hebben we reeds gezien, dat het eigenlijke probleem van het Communisme in het opheffen van de scheiding van arbeid en arbeidsproduct ligt. Niet één of andere Opperste Economische Raad, maar de producenten moeten door hun bedrijfsorganisaties zelf de beschikking over het arbeidsproduct hebben, waarmee ze tot vrije producenten worden, die zich in hun onderlinge, steeds wisselende samenhang tot de associaties van vrije en gelijke producenten groepeeren. Doordat de huidige techniek de heele productie vermaatschappelijkt heeft, doordat alle bedrijven technisch volkomen van elkaar afhankelijk zijn en ze met elkaar één ononderbroken arbeidsproces vormen, is het de taak der revolutie ze ook economisch aanéén te smeden, wat alleen mogelijk is, als één algemeen economische wet het heele productieproces vereenigt.

Deze samensluiting van het productieproces heeft een heel andere zin, dan die in de z.g. "socialisatie-theorieën". Deze toch bewegen zich altijd binnen de organisatorische aanéénsluiting van verschillende takken van productie. Ze houden zich bezig met de vraag, welke industrieën vereenigd moeten worden en hoe dit vraagstuk organisatorisch-technisch moet worden opgelost. Met de bewegingswetten van een nieuw productie-systeem heeft dat niets te maken. De nieuwe, algemeen economische wet, die het geheele productieproces vereenigt, zegt nog absoluut niets over de organisatorische aanéénsluiting van de productie. Ze legt alleen de voorwaarden vast, waaronder de in de bedrijfsorganisaties vereenigde producenten aan het groote maatschappelijke productieproces deelnemen. Deze voorwaarden moeten in de eerste plaats voor ieder deel van het totaal-proces hetzelfde zijn. In tegenstelling met Lenin, die uitgaat van de grondstelling:

"De geheele volkshuishouding georganiseerd naar het voorbeeld van de post..... dat is onze eerste eisch",

zeggen wij:

GELIJKE ECONOMISCHE VOORWAARDEN VOOR ALLE DEELEN VAN DE MAATSCHAPPELIJKE PRODUCTIE, DAT IS ONZE EERSTE EISCH.

Dan pas is de kwestie van de organisatie-techniek aan de orde.

Gelijke economische voorwaarden heeft in de allereerste plaats betrekking op het doorvoeren van een algemeen geldende,

vaste maatstaf, waarnaar alle berekeningen in productie en distributie zich voltrekken. Deze maatstaf kan niet meer het geld zijn, omdat zich geen "derde persoon" meer tusschen de arbeider en z'n product inschuift. De arbeider staat hier niet als een "vreemde" tegenover het maatschappelijk arbeidsproduct. Wel consumeert de arbeider niet direct het door hem zelf vervaardigde product, maar zijn product heeft iets in zich, dat alle maatschappelijke goederen gemeen hebben: de maatschappelijk noodzakelijke arbeidstijd die hun vervaardiging kostte. Alle goederen zijn dus maatschappelijk gezien kwalitatief volkomen gelijk. Ze verschillen alleen in de hoeveelheid maatschappelijke arbeid, die ze in het productieproces hebben opgenomen.

Zoals de maatstaf voor de individueële arbeidstijd het arbeidsuur is, zoo moet de maatstaf voor de hoeveelheid maatschappelijke arbeid, die in de producten steekt, dus het

maatschappelijk gemiddelde arbeidsuur zijn.

Als dwingende eisch van de proletarische revolutie blijkt zoodoende, dat alle bedrijfsorganisaties verplicht zijn, voor de door hen vervaardigde producten te berekenen, hoeveel maatschappelijk gemiddelde arbeidstijd ze in de productie hebben opgenomen, terwijl ze hun product voor deze "prijs" aan de andere bedrijven of aan de consumenten geven. Tevens krijgen de bedrijfsorganisaties daarvoor het recht, voor een gelijk bedrag aan maatschappelijke arbeid in de vorm van andere producten te betrekken, om het productieproces op dezelfde grondslag te kunnen voortzetten. Daardoor nemen ze alle onder gelijke economische voorwaarden aan het productieproces deel. Is deze regel voor de productie en voor de distributie doorgevoerd, dan is het heele bedrijfsleven, dat door de deel-arbeid reeds maatschappelijk verbonden is, ook economisch, d.i. maatschappelijk geregeld.

Het kapitalisme probeert deze regeling langs organisatorische weg, door versterking van de concentratie van zijn macht in de industrie door te voeren. Wat hem gelukt, is alleen de organisatie van de macht op antagonistische grondslag, de organisatie van de concurrentiestrijd op steeds hogere trap, met het gevolg van steeds ernstiger catastrofes. Het probeert langs politieke weg, volgens de regels van de "democratie", een verzachting van de tegenstelling te verkrijgen, maar deze dient ten slotte slechts daartoe, de laatste en diepste tegenstelling die tusschen de bezittende klasse en proletariaat, te organiseeren en haar verdere duur te waarborgen. Deze maatschappelijke toestand kan slechts overwonnen worden, door de arbeiders "vrij" te maken, door hen het beschikkingsrecht over de productiemiddelen te geven en hen onder gelijke economische voorwaarden aan het productieproces te laten deelnemen.

De revolutie beteekent echter niet alleen een omwenteling van de economische voorwaarden der productie, maar van de zijde der individueële consumptie gezien, legt ze ook hier nieuwe

economische voorwaarden. Hebben de arbeiders de beschikking over het arbeidsproduct gekregen, dan moet hun verhouding tot dit product op nieuwe grondslag worden vastgelegd en geregeld. Want wel hebben de arbeiders de beschikking over het product, maar toch niet meer in de zin van het privaat-kapitalisme met willekeurige vrije beschikking. De beschikking over het product voltrekt zich alleen onder maatschappelijke en voor alle gelijke voorwaarden. De producenten en consumenten zijn wel vrij, maar toch slecht door hun maatschappelijke gebondenheid. De gelijke voorwaarden voor de individuele consumptie kunnen weer alleen liggen in de gelijke maatstaf voor de consumptie. Zooals het individuele arbeidsuur de maatstaf is voor de individuele arbeid, zoo is het individuele arbeidsuur tevens de maatstaf voor de individuele consumptie. Daarmee is ook de consumptie maatschappelijk geregeld en beweegt ze zich in volkomen exacte banen.

Het doorvoeren van de sociale revolutie is dus in wezen niet anders, dan het doorvoeren van de maatstaf van het maatschappelijk gemiddelde arbeidsuur in het heele economische leven. Het dient als maatstaf voor de productie en tegelijk als maatstaf voor het recht der producenten op het maatschappelijk product.

Het wezenlijke hierbij is echter, dat deze categorie door de producenten zelf doorgevoerd wordt.

En dit niet, omdat het een "ethische" of een "moreele" eisch van het Communisme is, maar omdat het economisch niet anders kan. Inderdaad is "de ontvoogding van de arbeid", de ontplooiing van de vrije mensch, ook een ethische eisch. Het beteekent dus niet anders, dan dat economie en ethica zich alleen wederkeerig kunnen verwerkelijken. Ze worden tot Eenheid versmolten.

b. Het maatschappelijk gemiddelde arbeidsuur bij Marx en Engels.

Bij onze analyse van de voorwaarden der communistische productie en distributie zijn we uitgegaan van de marxistische beschouwingswijze van de beheersching van de arbeidersklasse, hebben ons, zooals reeds opgemerkt, niet aan citaten vastgeklampt, omdat deze nooit de juistheid van een zienswijze kunnen bewijzen, doch hoogstens een uiteenzetting kunnen verhelderen. Ter wille van hen, die bij ons "ernstige anarchistische afwijkingen" constateren, willen we onze zienswijze toch wel even met die van Marx en Engels confronteren. Het zal daarbij blijken, dat deze "afwijkingen" hun wezenlijke zienswijze omtrent het communistisch bedrijfsleven waren.

Daarbij dient dan allereerst opgemerkt, dat de bolsjevistische dwaasheid van een goedereproductie zonder "rekeneenheid" een aan Marx en Engels volkomen vreemd element is.

Engels wijst het maatschappelijk gemiddelde arbeidsuur volkomen duidelijk als rekeneenheid aan:

"De samenleving kan eenvoudig berekenen, hoeveel arbeidsuren in een stoommachine, een hectoliter graan der laatste oogst..... belichaamd zijn. Het kan dus niet in haar opkomen, de in de producten neergelegde arbeidshoeveelheden, die ze dan direct en absoluut kent, verder nog in een betrekkelijk onvoldoende, vroeger als hulpmiddel onvermijdelijke maat, in een derde product uit te drukken en niet in haar natuurlijke, adaequate, absolute maat, DE TIJD ..... De samenleving schrijft dus onder bovenstaande vooropstelling ook geen waarde aan de producten voor."

(Engels - "Anti-Dühring" - blz. 335)

Bij Marx vinden we in "Het Kapitaal" hetzelfde beginsel terug. Als hij een nadere beschouwing van de waarde wil geven, doet hij dit aan de hand van de bekende Robinson op z'n eiland, die z'n geheele economische leven zelf opbouwde:

"De nood dwingt hem, zijn tijd nauwkeurig tusschen zijn onderscheiden verrichtingen zorgvuldig te verdeelen. Of de eene meer, de andere minder in het geheel van zijn inspanning inneemt, hangt af van de grootere of minder groote moeilijkheid, die ter bereiking van het beoogde nut te overwinnen is. De ondervinding leert hem dat, en onze Robinson, die horloge, grootboek, inkt en pen uit de schipbreuk heeft gered, begint als een goed Engelschman weldra boek over zichzelf te houden. Zijn inventaris bevat een opgaaf van de gebruiksvoorwerpen, die hij bezit, de verschillende bezigheden, die tot hun voortbrenging vereischt worden, eindelijk den arbeidstijd, welke hem bepaalde hoeveelheden van deze producten in doorsnee kosten. Alle betrekkingen tusschen Robinson en de dingen, die zijn zelf geschapen rijkdom uitmaken, zijn hier zoo eenvoudig en doorzichtig, dat zelfs de heer M. Wirth ze zonder bijzondere geestesinspanning zou kunnen begrijpen."

"Stellen we ons eindelijk, voor de afwisseling, een vereeniging van vrije menschen voor, die met gemeenschappelijke productiemiddelen arbeiden, en hun vele individueële arbeidskrachten zelfbewust als een maatschappelijke arbeidskracht aanwenden. Alle condities van Robinson's arbeid herhalen zich hier, alleen maatschappelijk in plaats van individueël."

(Marx - "Het Kapitaal" - vertaling v.d.Goes, 1e Bundel, blz. 52 en 54)

We zien hieruit, dat Marx voor "een vereeniging van vrije menschen" evengoed een productieberekening kent en wel op de basis van het arbeidsuur.

We willen daarom de "boekhouding van de vereeniging van vrije menschen" als volgt lezen:

Haar inventaris bevat een opgaaft van de gebruiksvoorwerpen, die ze bezit, de verschillende bezigheden, die tot hun voortbrenging vereischt worden, eindelijk de arbeidstijd, die bepaalt de hoeveelheden van deze producten in doorsnee kosten.

Alle betrekkingen tusschen de samenleving en de dingen, die haar zelf geschapen rijkdom uitmaken, zijn hier zoo eenvoudig, dat iedereen ze kan begrijpen.

Marx stelt deze boekhouding voor de samenleving algemeen voor een productieproces met gemeenschappelijke productiemiddelen. Hij laat dus buiten beschouwing, of het Communisme nog "laag" ontwikkeld is, of dat het reeds tot z'n hoogste ontwikkeling gekomen is. Dat beteekent, dat het economische leven in het Communisme verschillende ontwikkelingsstadieën kan doorloopen, waarbij toch altijd de categorie van de maatschappelijk gemiddelde productietijd de rustende pool blijft.

Komen we nu tot de individueële distributie van het maatschappelijk product, dan zien we ook bij Marx de arbeidstijd als maatstaf voor de individueële consumptie:

"Slechts ter vergelijking met de warenproductie onderstellen wij, dat het aandeel van iedere producent in de levensmiddelen bepaald wordt door zijn arbeidstijd. De arbeidstijd zou dus een dubbele rol spelen. Zijn maatschappelijk doelmatige verdeling regelt de juiste verhouding van de verschillende arbeidsverrichtingen tot de verschillende behoeften. Aan den anderen kant dient de arbeidstijd tevens als maatstaf voor het individueële aandeel van de producent in de gemeenschappelijke arbeiden derhalve ook in het individueël te consumeeren deel van het geheel product. De maatschappelijke betrekkingen van de menschen tot hun arbeid en hun arbeidsproducten blijven hier doorzichtig en eenvoudig, in de productie zoowel als in de distributie."

(Marx - als boven - blz. 54)

Ook elders blijkt, dat Marx de individueële arbeidstijd als maatstaf voor de individueële distributie opvat. Zoo zegt hij:

"Het geldkapitaal valt bij communistische productie weg ..... Wat mij betreft, mogen de producenten papieren aanwijzingen krijgen, waarvoor ze zooveel aan de productievoorra- den mogen onttrekken, a l s m e t h u n a r b e i d s - t i j d o v e r e e n k o m t . Deze aanwijzingen zijn geen geld. Ze circuleeren niet."

(Marx - "Das Kapital" - zweiter Band
blz. 359/60 - Volksausgabe,
Marx-Engels-Lenin-Inst-1933)

In deze zinnen ligt de heele communistische economie be- sloten! Wil de individueële arbeidstijd d e m a a t s t a f zijn voor het individueël te consumeeren product, dan moet de hoeveelheid der producten noodzakelijk a a n d e z e l f d e m a a t g e m e t e n worden! M.a.w., de samenleving moet vast- stellen, hoeveel arbeidsuren de producten in doorsnee kosten. Dit is echter alleen mogelijk, als alle catagorieën der productie in dezelfde maat zijn uitgedrukt (productiemiddelen, grond- en hulp- stoffen), zoodat het geheele bedrijfsleven op de rekeneenheid van het maatschappelijk gemiddelde arbeidsuur gegrondvest moet zijn!

Dan moet echter de aandacht gevestigd worden op het feit, dat Marx de kwestie van de distributie niet absoluut stelde, maar dat hij de indruk wekt, alsof indordaad ook een andere modus van verdeeling mogelijk zou zijn. Wanneer hij zegt:

"Wat mij betreft, mogen de producenten papieren aanwijn- gen krijgen ..... "enz.,

of als hij het arbeidsuur

"slechts ter vergelijking met de warenproductie"

als maatstaf voor de individueële consumptie neemt, dan heeft het de schijn, alsof er een "vrije keuze" van distributiestelsel zou zijn. Dit is volgens de marxistische beschouwingwijze echter geenszins het geval. De oorzaak van deze "dubbelzinnigheid" ligt dan ook hierin besloten, dat Marx het voldragen Communisme als een "nomen naar behoefte" zag, waar de arbeidstijd dus NIET de maatstaf voor de individueële consumptie zou zijn. Deze maatstaf zou alleen geldigheid hebben v o o r h e t o v e r g a n g s - t i j d p e r k v a n k a p i t a l i s m e naar het voldragen Communisme. Volkomen duidelijk komt dit tot uiting in de z.g. "Randglossen".

Tevens werpt dit een hel licht op het "marxisme" van hen, die in het staatskapitalisme een overgangsvorm naar het Communisme zien.

"Waarmee we hier te doen hebben, is een communistische samenleving, niet zocals ze zich op haar eigen grondslagen ONTWIKKELD heeft, doch integendeel, ZOOALS ZE UIT DE

KAPITALISTISCHE MAATSCHAPPIJ GEBOREN WORDT ; (cursief van Marx) welke dus in alle opzichten, economisch, zedelijk, geestelijk, nog behept is met de geboortekenmerken der oude samenleving, uit welks schoot zij stamt. Dienovereenkomstig krijgt de producent..... exact terug, wat hij haar geeft..... Hij krijgt van de samenleving een aanwijzing, dat hij zoo en zooveel arbeid geleverd heeft (na aftrek van zijn arbeid voor het maatschappelijk fonds) en onttrekt met deze aanwijzing zooveel aan de maatschappelijke voorraden consumptiemiddelen, als evenveel arbeid kost. Dezelfde hoeveelheid arbeid, die hij de samenleving in de een of andere vorm gegeven heeft, krijgt hij in andere vorm terug."

"In een hogere fase der communistische samenleving, nadat de verslaving van ondergeschikt-zijn der individueën aan de deelarbeid en daarmee ook de tegenstelling van geestelijke en lichamelijke arbeid, verdwenen is; nadat de arbeid niet slechts middel om te leven, maar zelfs tot eerste levensbehoefte geworden is; nadat met de alzijdige ontwikkeling der individueën ook de productiekrachten gegroeid zijn en alle springbronnen van de coöperatieve rijkdom rijkelijker vloeien - eerst dan kan de enge burgerlijke rechtshorizont volkomen overschreden worden en kan de samenleving op haar vaandels schrijven:

Ieder geeft naar krachten en neemt naar zijn behoeften!"

(Marx- "Randglossen zum Programm der deutschen Arbeiterpartei 1875" - Elementarbücher des Kommunismus - Band 12, blz. 23 - 27)

e weg
aan-
orra-
d s -
een

eiter Bnd
sausgabe,
Inst-1933

mie be-
f
e
e
t vast-
n. Dit
e in
hulp-
d van
ijn!

et
stelde,
modus

wijzin-

ft het
l zou
c
l"
ismo
NIET
maatstaf
g s -
egen
s.
van

sche
gen
DE